

Derleme/Review

Türkiye’de sağlık turizmi

*Health tourism in Turkey*Özgür Öztan¹, Rukiye Numanoğlu Tekin^{2,3*}¹Özel Ankara HLC Plastik ve Rekonstrüktif Cerrahi Merkezi, Ankara, Türkiye²Başkent Üniversitesi Ankara Hastanesi Sağlık Kuruluşları Direktörlüğü, Ankara, Türkiye³Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sağlık Yönetimi Bölümü, Ankara, Türkiye

Öz

Son yirmi yılda, hizmet sektörü hızlı gelişim göstermiş ve ekonomik kalkınmanın en önemli itici güçlerinden biri haline gelmiştir. Sağlık ve turizm sektörlerinin hızla büyüyen bileşeni olan Sağlık Turizmi hem halk sağlığı hem de ülkelerin ekonomik gelişimleri açısından oldukça önemli bir yere sahiptir. Yüksek katma değerli olan sektörde ülkeler sağlık turistlerini kendilerine çekmek için rekabet içindedirler. Dünya genelinde her yıl yaklaşık 14 milyon insan sağlık hizmeti almak amacıyla seyahat etmektedir. İleri teknolojiye sahip tıbbi cihazların ve girişimsel olmayan cerrahi işlemlerin gelişmesine bağlı olarak sağlık sektöründe yaşanan köklü ilerlemeler küresel düzeyde sağlık turizminin artmasına neden olan en önemli faktörler olarak ön plana çıkmaktadır. Türkiye sağlık turizmi sektöründe küresel düzeyde ilk 10 ülke arasında yer almaktadır. Hizmet kalitesi, hizmetin erişilebilirliği, birçok ülkeye kıyasla düşük maliyetli hizmet sunumu ile Türkiye dünyanın birçok bölgesinden sağlık turizmini çekmektedir.

Anahtar Kelimeler: sağlık turizmi, hizmet ihracatı, hizmet kalitesi

Abstract

Over the past two decades, the service sector has experienced rapid development and has become one of the most significant driving forces behind economic growth. As a rapidly expanding component of both the healthcare and tourism industries, Health Tourism holds great importance in terms of public health and the economic development of countries. In this high value-added sector, countries are in competition to attract health tourists. Globally, approximately 14 million people travel each year to receive healthcare services. The major advancements in the healthcare sector—driven by the development of advanced medical technologies and non-invasive surgical procedures—stand out as key factors contributing to the global rise of health tourism. Turkey ranks among the top 10 countries worldwide in the health tourism sector. With high quality of services, accessibility, and relatively low-cost offerings compared to many other countries, Turkey attracts health tourists from all over the world.

Keywords: health tourism, service export, quality of service

Sorumlu Yazar*: Rukiye Numanoğlu Tekin, Başkent Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ankara, Türkiye.

E-posta: numanoglu@baskent.edu.tr

Orcid: 0000-0001-9637-1866

Doi: 10.62351/gmhs.2025.0021

Geliş Tarihi: 02.06.2025 Kabul Tarihi: 10.07.2025

Giriş

Dünya genelinde ekonomik kalkınmanın en önemli itici güçlerinden biri haline gelen hizmet sektörü içerisinde son yıllarda önemli büyüme gösteren ve ülkelerin ekonomileri açısından yüksek katma değer yaratan sağlık turizminin birincil motivasyonu; bireylerin fiziksel, zihinsel ve/veya ruhsal sağlık ihtiyaçlarını karşılamaktır ve bu motivasyon temelde yaşadıkları çevrede ve toplumda daha iyi işlev görme kapasitelerini artırmak amacına hizmet etmektedir. Sağlık turizmi, bireylerin bu amaçları doğrultusunda gerçekleştirilen turizm türlerini kapsamaktadır. Sağlık turizmi; medikal turizm, wellness turizmi, yaşlı ve engelli turizmi, termal turizm olarak sınıflandırılmaktadır. Bu çalışma kapsamında “bireylerin, medikal ve cerrahi tedavi hizmeti almak amacıyla seyahat etmelerini kapsayan” medikal turizm ele alınmıştır (1-3).

Sağlık Turizmi’nin Türkiye Ekonomisine Etkileri

Dünya genelinde global düzeyde hizmet sektöründe çarpıcı bir gelişim yaşanmaktadır. 2010 yılından bugüne kadar bakıldığında, hizmet ticareti yıl bazında mal ticaretinden daha hızlı bir seyrinde büyümüştür. Dünya Ticaret Örgütü verilerine göre, 2013-2023 yılları arasında dünya mal ihracatı bileşik büyüme oranı %2,3 iken, dünya hizmet ihracatı bileşik büyüme oranı %4,9 olarak gerçekleşmiştir. Aynı zamanda hizmet sektörü küresel gayri safi hasıla üzerinde üretim sektörünün yarattığı katma değerinde oldukça üzerinde bir katkı sağlamaktadır. Dünya Bankası verilerine göre 2023 yılı için hizmet sektörü küresel gayri safi hasılaya %61,8’lik bir katkı sağlamıştır. 2019 yılında 6,3 trilyon dolar olan dünya hizmet ihracatı 2020 yılında pandemi nedeniyle bir önceki yıla göre %17,2 küçülerek 5,2 trilyon dolar olarak gerçekleşmiştir. 2022 yılında ise 7,2 trilyon dolar seviyesine ulaşmıştır. 2023 yılında ise son 5 yılın en yüksek düzeyine yükselerek 7,8 trilyon dolar olarak gerçekleşmiştir (4) (Tablo 1).

Tablo 1. Dünya hizmet ticareti (trilyon \$).

	İthalat	İhracat
2018	5,8	6,1
2019	6,0	6,3
2020	4,9	5,2
2021	5,7	6,3
2022	6,2	7,2
2023	7,3	7,8

Kaynak: https://stats.wto.org/dashboard/services_en.html

Sağladığı istihdam, katma değer ve net döviz girdisi ile hizmet sektörünün Türkiye ekonomisinde de önemli bir yeri vardır. Türkiye hizmet ihracatı 2024 yılında 115,2 milyar \$, hizmet ithalatı 53,3 milyar \$ olarak gerçekleşmiş ve 61,9 milyar \$ fazla

vererek Türkiye’nin cari açığına önemli bir katkı sağlamıştır. 2021 yılında 61,0 milyar \$ olarak gerçekleşen hizmet ihracatı ile dünya genelinde %1,1’lik bir paya sahip olmuş ve 24. sırada yer almıştır. 2022 yılında ise %45 artış ile 89,9 milyar dolar olarak gerçekleşmiş ve dünyada %1,3’lük pay ile 23. sıraya yükselmiştir. 2023 yılında ise 100,8 milyar \$ ile tarihi zirveye ulaşmıştır (4) (Tablo 2).

Tablo 2. Türkiye hizmet ticareti (milyon \$).

		Q1	Q2	Q3	Q4	Toplam
Hizmet İhracatı	2023	18.789	24.419	32.550	25.019	100.777
	2022	15.186	21.284	29.823	23.599	89.892
	2021	8.863	11.438	21.983	18.738	61.022
	2020	11.199	5.022	10.438	11.217	37.876
	2019	11.039	15.833	22.927	16.622	66.421
	2018	9.672	13.631	20.064	15.196	58.563
Hizmet İthalatı		Q1	Q2	Q3	Q4	Toplam
	2023	10.825	11.871	12.128	12.967	47.791
	2022	8.787	9.508	9.819	11.244	39.358
	2021	6.063	6.553	7.216	8.738	28.570
	2020	6.169	5.022	5.215	6.919	23.325
	2019	6.347	6.527	6.844	7.737	27.455
	2018	5.997	6.948	6.936	7.490	27.371

Kaynak: https://stats.wto.org/dashboard/services_en.html

2024 yılı Türkiye hizmet ihracatı sektörel bazda değerlendirildiğinde, 56,3 milyar \$ ile turizm sektörünün (Sağlık ve Eğitim dâhil) ilk sırada yer aldığı ve 2024 yılı toplam hizmet ihracatının %48,9’unu oluşturduğu görülmektedir (5) (Tablo 3).

2024 yılına bakıldığında, Turizm geliri bir önceki yıla kıyasla %8,3 oranında artış göstermiş ve 60,5 milyar dolara ulaşmıştır (5) (Tablo 4).

Son yıllarda hizmet ihracatı ve turizm gelirleri içerisinde ciddi düzeyde artış yaşanan sektörlerden birisi sağlık turizmidir. Küresel düzeyde 2019 yılında 138,6 milyar \$ olarak hesaplanan sağlık turizmi pazar büyüklüğünün 2023 yılında 221,2 milyar dolara ulaştığı tahmin edilmektedir. Global düzeyde sağlık turizmi pazar büyüklüğünün 2024 yılında 248,9 milyar \$’a, 2034 yılında ise 822,7 milyar \$’a ulaşacağı öngörülmektedir (6).

Türkiye’nin sağlık turizmi alanında önemli gelişmeler kaydetmesi ve sektörün hızlı gelişme potansiyeli ülke ekonomisi açısından büyük önem arz etmektedir. Sağlık turizmi geliri artışı sağlık sektöründe önemli kazanımlara yol açmaktadır ve bunun yanında dışsalılık yaratarak farklı turizm alanlarında gelir artışını sağlamaktadır. Ülkeye giren döviz akışı da ödemeler dengesi açısından önemli avantajlar sağlamaktadır. 2022 yılında 2.206.750,0 bin \$ olarak gerçekleşirken, 2023 yılında bir önceki yıla kıyasla %5,38 artışla 3.006.092,3 bin \$ olarak gerçekleşmiştir. 2024 yılında ise %0,6’lık bir artış ile 3.022.957,0 bin \$’a ulaşmıştır (5) (Tablo 5).

Tablo 3. Türkiye hizmet ticareti gelirleri (milyon \$).

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Lojistik ve Taşımacılık	24.342	23.396	16.087	24.004	35.172	38.931	39.875
Seyahat (Sağlık ve Eğitim dahil)	32.063	38.753	14.347	28.133	45.829	50.063	56.311
Diğer İş Hizmetleri	2.739	3.184	2.906	3.527	4.005	5.535	6.099
Sigorta ve Emeklilik Hizmetleri	1.279	1.292	959	1.010	1.089	2.751	2.925
Telekomünikasyon, Bilgisayar ve Bilgi Hizmetleri	1.430	1.462	2.113	2.591	2.972	4.253	2.890
Bakım ve Onarım Hizmetleri	1.133	1.234	1.163	1.733	1.886	2.175	2.205
Finansal Hizmetler	554	472	382	385	484	619	611
İnşaat	560	364	239	282	353	401	312
Kişisel, Kültürel ve Eğlence Hizmetleri	127	178	153	191	281	372	199
Resmi Hizmetler	778	796	367	342	476	540	312
Başkasına ait Fiziksel Girdiler için İmalat Hizmetleri	298	339	284	274	329	381	883
Fikri Mülkiyet Hakları Kullanım Ücretleri	167	195	260	391	374	568	536
Toplam	65.470	71.665	39.260	62.863	93.250	106.589	115.249

Kaynak: <https://data.tuik.gov.tr>**Tablo 4.** Harcama türlerine göre turizm geliri.

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Paket tur harcamaları	9.489.278,7	11.933.952,6	2.354.505,1	5.632.709,6	12.886.587,2	14.184.167,9	17.404.674,0
Yeme içme	6.793.094,0	8.239.621,7	3.581.956,2	6.572.711,1	9.171.669,9	10.916.144,6	11.729.360,1
Konaklama	3.778.389,6	4.573.900,4	1.554.043,9	3.323.052,9	5.174.466,1	6.184.722,0	6.254.080,3
Sağlık	1.007.238,9	1.459.131,8	1.371.188,7	2.016.262,4	2.206.750,0	3.006.092,3	3.022.957,0
Ulaştırma (Türkiye içi)	2.319.625,8	2.843.899,1	1.083.201,3	2.095.522,9	3.166.292,1	3.019.967,5	3.090.139,0
Spor, eğitim, kültür	398.291,9	490.444,8	139.425,7	215.907,4	415.977,6	740.612,4	773.622,0
Tur hizmetleri	148.380,0	175.528,7	33.857,7	92.095,4	137.253,1	145.647,1	134.689,3
Yerli uluslararası ulaşım	4.875.562,6	5.256.467,4	1.823.658,0	3.537.877,5	6.190.453,5	7.514.074,0	7.582.247,3
Diğer mal ve hizmetler	7.111.048,8	7.878.831,0	3.227.534,5	6.823.582,4	10.507.580,3	10.162.747,9	10.505.451,0
Toplam	35.920.910,3	42.851.777,6	15.169.371,2	30.309.721,5	49.857.029,7	55.874.175,7	60.497.019,0

Kaynak: <https://data.tuik.gov.tr>**Tablo 5.** Yıllara göre sağlık turizmi geliri, Türkiye (bin \$).

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Sağlık Turizmi Geliri	1.007.238,9	1.459.131,8	1.371.188,7	2.016.262,4	2.206.750,0	3.006.092,3	3.022.957,0
Toplam Turizm Geliri	35.920.910,3	42.851.777,6	15.169.371,2	30.309.721,5	49.857.029,7	55.874.175,7	60.497.019,0
Turizm Geliri içinde Sağlık Turizmi Geliri, %	2,80	3,41	9,04	6,65	4,43	5,38	5,0
Sağlık Turizmi Geliri Artışı, %		44,86	-6,03	47,04	9,45	36,22	0,6

Kaynak: <https://data.tuik.gov.tr>

Türkiye'ye sağlık hizmeti almak amacıyla gelen turist sayısı 2023 yılında 1.538.643 kişi iken, 2024 yılında %2,0'lık azalma ile 1.506.442 kişi olarak gerçekleşmiştir (5) (Tablo 6).

Sağlık turizmi amacıyla Türkiye'ye gelen bireylerin kişi başı

harcamalarına bakıldığında, 2024 yılında 2.006,7 \$ olarak gerçekleştiği belirlenmiştir. Kişi başı turizm harcamasına kıyasla sağlık turizmi harcamasının incelenen son 7 yıl içerisinde her yıl yaklaşık 2 katı olduğu dikkat çekmektedir (5) (Tablo 7).

Tablo 6. Yıllara göre sağlık turisti kişi sayısı, Türkiye.

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Sağlık Turisti Sayısı	656.320	756.926	435.691	729.592	1.381.807	1.538.643	1.506.442
Değişim Oranı, %		15,33	-42,44	67,46	89,39	11,35	-2,0

Kaynak: <https://data.tuik.gov.tr>

Tablo 7. Yıllara göre turizm ve sağlık turizmi geliri, turist ve sağlık turisti sayısı, kişi başı turizm ve sağlık turizmi harcaması, Türkiye

	Turizm Geliri (bin \$)	Sağlık Turizmi Geliri (bin \$)	Turist Sayısı	Sağlık Turisti Sayısı	Kişi Başı Turizm Harcaması	Kişi Başı Sağlık Turizmi Harcaması
2018	35.920.910,3	1.007.238,9	45.628.672	656.320	787,2	1.534,7
2019	42.851.777,6	1.459.131,8	51.860.042	756.926	826,3	1.927,7
2020	15.169.371,2	1.371.188,7	15.826.266	435.691	958,5	3.147,2
2021	30.309.721,5	2.016.262,4	29.357.463	729.592	1.032,4	2.763,5
2022	49.857.029,7	2.206.750,0	51.369.025	1.381.807	970,6	1.597,0
2023	55.874.175,7	3.006.092,3	57.077.440	1.538.643	978,9	1.953,7
2024	60.497.018,3	3.022.957,1	62.232.447	1.506.442	972,1	2.006,7

Kaynak: <https://data.tuik.gov.tr>

Türkiye'nin Dünya Sağlık Turizmi'ndeki Yeri

İnsanların ilk çağlardan itibaren sağlık amacıyla termal sulardan şifa elde etmek amacıyla seyahat etmekte oldukları bilinmektedir. Türkiye'de de geçmişi uzun yıllar öncesine dayanan sağlık turizmi, 1923 yılında Kaplıca Merkezleri'nin açılmaya başlaması, tıp eğitimindeki ilerlemeler, farklı alt dalların ortaya çıkması gibi faktörler ile yıllar içerisinde gelişme göstermiştir. Özellikle 1980'li yıllar itibarıyla turizm teşvik politikalarında ki gelişmeler, 2000'li yıllarda gerçekleşen köklü sağlık reformları, hazırlanan eylem planları geçmişi yüzyıllar öncesine dayanan sağlık turizminin Türkiye'deki gelişimini önemli ölçüde etkilemiştir (7).

2014-2018 yılları arasını kapsayan dönem için hazırlanan Onuncu Kalkınma Planı'nda Türkiye ekonomisinin gelişme sürecinin desteklenmesi için Sağlık Turizminin Geliştirilmesi Programı oluşturulmuş ve bu program 25 adet özel uygulama programı olarak planlanan "Öncelikli Dönüşüm Programları"nın biri olarak belirlenmiştir. Bu programda, dünyada yükselen pazar konumunda olan medikal turizm, termal turizm ve ileri yaş ve engelli turizmi alanlarında Türkiye'nin hizmet kalitesinin ve rekabet gücünün artırılması amaçlanmış ve bu amaç doğrultusunda hedefler ortaya konulmuştur (8).

2019-2023 yıllarını kapsayan On Birinci Kalkınma Planı'nda ise sağlık turizmine yönelik hukuki düzenlemeler tamamlanarak, akreditasyon ve denetim altyapısının güçlendirilmesi hedeflenmiş, Türkiye'nin sağlık turizmi alanındaki pazar potansiyelini ortaya çıkarmak amaçlanmıştır (9).

2024-2028 yıllarını kapsayan On İkinci Kalkınma Planı'nda ise, Türkiye sağlık turizmi sektörünün kazanmış olduğu gücün sürdürülebilirliği için hedefler belirlenmiş ve Türkiye'nin 2053 yılında dünyanın sağlık turizmi başkenti olması amacı ortaya konulmuştur (10).

Türkiye'de son yıllarda özel sağlık sektöründe yaşanan büyüme, zincir hastanelerin çoğalması, buna bağlı olarak hizmet kalitesine ve insana odaklanan hizmet sunumunun gerçekleştirilmesi, tıp eğitimindeki gelişmelere bağlı olarak nitelikli sağlık profesyoneli sayısındaki artış gibi faktörlerin etkisi ve sağlık turizmine olan ilginin artması ile birlikte yasal düzenlemelerin geliştirilmesi, devlet teşviklerinin artması sonucu Türkiye sağlık turizmi sektörü önemli bir büyüme göstermiş ve göstermeye

de devam etmektedir. Bugün Türkiye'de Joint Commission International (JCI) akreditasyonuna sahip 41 hastane bulunmaktadır ve Türkiye JCI akreditasyonuna sahip hastane sayısı ile dünya genelinde 6. sırada yer almaktadır (11). JCI akreditasyonu, küresel sağlık bakımında altın standart şeklinde ifade edilir. JCI sağlık akreditasyonu, sağlık kurumlarının kalite sistemlerinin toplam kalite yönetimi ilkeleri esas alınarak meydana getirilmiştir. Joint Commission'ın milletler arası kolu olan Joint commission International (JCI), 1994 senesinden bu yana 80 ülkede sağlık firmaları, sağlık bakanlıkları ve küresel organizasyonlarla işlemlerini sürdürmektedir. JCI, akreditasyon ve sertifikasyon hizmetleri aracılığıyla hasta bakımının güvenliğini ilerletmeye odaklanmıştır. JCI, sağlık hizmetleri kalitesinde ve hasta güvenliği hususlarında tanınmış bir dünya lideridir.

Türkiye'de son yıllarda saç ekimi sektörün lokomotif konumundadır ve günde ortalama 4.000 saç ekimi gerçekleştirilmektedir. Bunun yanında sağlık hizmeti almak üzere Türkiye'ye gelen turistler sıklıkla;

- Ağız ve Diş Sağlığı
- Estetik Operasyonlar
- Kalp ve Damar Cerrahisi
- Ortopedi
- Onkoloji
- Tüp Bebek tedavileri amacı ile gelmektedirler.

Türkiye'yi bu hizmetler için tercih edenlerin yaklaşık %70'i Avrupa ülkelerinden gelirken, %30'u Arap ülkelerinden gelmektedir. TÜİK tarafından açıklanan sağlık turizmi verilerinde Türkiye'yi tercih eden sağlık turistlerinin hangi ülkelere geldiklerine dair bilgi bulunmamaktadır. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından açıklanan verilere göre; 2018 yılından itibaren bakıldığı zaman, Türkiye'ye en çok giriş yapan yabancı ziyaretçilerin en Rusya, Almanya, İngiltere, Bulgaristan, Gürcistan'dan geldikleri belirlenmiştir. Rusya, Almanya ve İngiltere 2023 yılında Türkiye'yi en fazla ziyaret eden turistlerin ülkeleridir. Ticaret Bakanlığı tarafından açıklanan verilere göre, 2023 yılı itibarıyla Orta Doğu ülkeleri başta olmak üzere Almanya, Birleşik Krallık, Rusya, Azerbaycan, Kazakistan,

Türkmenistan, Özbekistan ve Afganistan Türkiye'ye en çok sağlık turisti gönderen ülkeler konumundadır (12-13).

Dünya genelinden artan talep gören Türkiye'nin başarısında ki bir diğer önemli faktör ise devlet destekleridir. Ticaret Bakanlığı tarafından sağlık hizmetleri ihracatı sektöründe faaliyet gösteren firmalara 2023 yılında %281 artışla 733 milyon ₺ destek sağlanmıştır (14).

Sonuç

Küresel düzeyde sağlık turizminde ön plana çıkan ülkeler incelendiğinde birçok ortak yön dikkat çekmektedir. Bunlar; sağlık hizmeti sunumunda birçok destinasyona kıyasla maliyet avantajı, ileri düzey tıbbi teknoloji, yüksek eğitimli ve nitelikli sağlık profesyonelleri, güçlü bir sağlık sistemi, sağlığa ve eğitime yatırım yapılmasıdır. Bunların yanında ülkenin sahip olduğu turizm çeşitliliği, iklimi, coğrafi konumu gibi özellikler de sağlık turistleri açısından çekici özellikler olarak ortaya çıkmaktadır (15).

Türkiye sahip olduğu coğrafi konumu, birçok ülkeye yakın uçuş mesafesi, sahip olduğu turizm çeşitliliği ile turizm sektöründe önemli bir destinasyondur. Tüm bunların yanında güçlü sağlık sistemi, sahip olduğu nitelikli sağlık insan gücü ve ileri tıbbi teknoloji, hizmet sunum kapasitesi, birçok ülkeye kıyasla nitelikli sağlık hizmetini daha uygun maliyete sunma konusundaki yetkinliği ile Türkiye yıllar içerisinde sağlık turizmi sektöründeki çekiciliğini artırmaktadır. 2020 yılında dünya genelinde olduğu gibi Türkiye'de de pandemi tüm sektörleri olduğu gibi sağlık turizmi sektörünü de etkilemiştir. Küresel salgın sağlık turisti sayısında ve dolayısı ile sağlık turizmi gelirinde belirgin bir azalmaya neden olmuştur. Türkiye'nin pandemi süreci yönetiminde göstermiş olduğu başarı, sağlık turizmi sektörünün de hızla toparlanmasına önemli katkılarda bulunmuştur.

Dünya genelinde bugün sağlık turizmi sektöründe ilk 10 ülke arasında gösterilen Türkiye, yalnızca medikal turizm alanında değil, termal turizm, engelli ve yaşlı bakım turizmi, wellness turizmi alanlarında da fiziki altyapıya, nitelikli insan gücüne ve dolayısı ile yüksek potansiyele sahiptir. Bu potansiyelin dünyaya tanıtılmasında bugün Türkiye'de karar vericilerin, hizmet sunucuların, STK'ların ve sektörün tüm paydaşlarının yapmakta olduğu çalışmalar büyük önem arz etmektedir.

Araştırmacıların Katkısı

Fikir/Kavram, Tasarım, Veri Toplama, Analiz ve Yorum, Makale Yazımı, yazar tarafından yapılmıştır.

Çıkar Çakışması

Çalışmanın hazırlanırken, veri toplanması ve analizi, sonuçların yorumlanması, makalenin yazılması aşamalarında, herhangi bir çıkar çakışması bulunmamaktadır.

Maddi Destek

Çalışma ile ilgili, hiçbir şekilde kurum, kuruluş, kişiden maddi destek alınmamıştır.

Kaynaklar

1. Figueiredo N, Abrantes JL, Costa S. Mapping the Sustainable Development in Health Tourism: A Systematic Literature Review. *Sustainability* 2024; 16(5): 1901.
2. Ratnasari RT, Gunawan S, Pitchay AA, Salleh MCM. 2021. Sustainable Medical Tourism: Investigating Health-Care Travel in Indonesia and Malaysia. *Int J Healthcare Manag* 2021; 15(3): 220-9.
3. Pjanić M. Economic Effects of Tourism on the World Economy. *Modern Management Tools and Economy of Tourism Sector in Present Era*, 2019; 291–305.
4. WTO, 2023. World Trade Statistical Review 2023. https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/wtsr_2023_e.pdf Erişim Tarihi: 07.06.2025
5. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) Web Sitesi. 2025. <https://www.tuik.gov.tr> Erişim Tarihi: 18.06.2025
6. Future Market Insights Inc. 2025. Medical Tourism Market Outlook from 2025 to 2035. <https://www.futuremarketinsights.com/reports/medical-tourism-market#:~:text=The%20market%20size%20of%20medical,to%20remain%20high%20like%20this>. Erişim Tarihi: 11.04.2025
7. Gülenç, S. 2023. Sağlık Turizminin Tarihsel Gelişim Süreci (1923-2023). *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 34(3): 176-188.
8. T.C. Kalkınma Bakanlığı. 2013. Onuncu Kalkınma Planı 2014-2018. https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/08/Onuncu_Kalkinma_Plani-2014-2018.pdf Erişim Tarihi: 11.04.2025
9. T.C. Kalkınma Bakanlığı. 2019. On Birinci Kalkınma Planı 2019-2023. https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/On_Birinci_Kalkinma_Plani-2019-2023.pdf Erişim Tarihi: 11.04.2025
10. T.C. Kalkınma Bakanlığı. 2023. On İkinci Kalkınma Planı 2024-2028. https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/12/On-Ikinci-Kalkinma-Plani_2024-2028_11122023.pdf Erişim Tarihi: 11.04.2025
11. Joint Comission International Web Sitesi. 2025. <https://www.jointcommissioninternational.org/who-we-are/accredited-organizations/#sort=%40aoname%20ascending> Erişim Tarihi: 19.05.2025
12. Uluslararası Sağlık Hizmetleri A.Ş. (USHAŞ) Web Sitesi. 2025. <https://www.ushas.com.tr/saglik-turizmi-verileri/> Erişim Tarihi: 18.04.2025
13. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Web Sitesi. 2025. <https://yigm.ktb.gov.tr/TR-9851/turizm-istatistikleri.html> Erişim Tarihi: 19.05.2025
14. T.C. Ticaret Bakanlığı Web Sitesi. 2025. <https://ticaret.gov.tr/haberler/saglik-turizminde-kuresel-merkez-turkiye> Erişim Tarihi: 20.05.2025
15. IHRC. 2020. Medical Tourism Index 2020-2021 Global Destinations. <https://www.medicaltourism.com/mti/destinations> Erişim Tarihi: 22.05.2025

This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).